

Розквіт Львівської школи гірського ландшафтознавства

(присвячується пам'яті професора Анатолія Васильовича Мельника)

Микола М. Карабінюк^{1, 2} , Олеся О. Буряник², Зоряна В. Гостюк³ , Людмила Я. Костів²

¹ Ужгородський національний університет, вул. Університетська, 14, Ужгород, 88000, Україна

² Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Дорошенка, 41, Львів, 79000, Україна

³ Національний природний парк "Гуцульщина", вул. Дружби, 84, Косів, 78600, Україна

Реферат

Стаття присвячена пам'яті А. В. Мельника – видатного географа-ландшафтознавця, дослідника ландшафтів Українських Карпат, багаторічного завідувача кафедри фізичної географії та керівника Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка. Проаналізовано його науковий шлях та внесок у загальний розвиток Львівської школи ландшафтознавства.

Ключові слова

Мельник Анатолій Васильович, біографія, гірське ландшафтознавство, геоecologia, ландшафтні дослідження, Львівська школа гірського ландшафтознавства, Чорногірський географічний стаціонар

Надійшла: 29 травня 2020 / Прийнята: 10 вересня 2020

The heyday of the Lviv School of Mountain Landscape Science (dedicated to the memory of Professor Anatoliy Melnyk)

Mykola M. Karabiniuk^{1, 2}, Olesya O. Buriyanyk², Zoriana V. Gostiuk³, Lyudmyla Ya. Kostiv²

¹ Uzhhorod National University, 14, Universytetska str., Uzhhorod, 88000, Ukraine

² Ivan Franko National University of Lviv, 41, Doroshenska str., Lviv, 79000, Ukraine

³ "Hutsulshchyna" National Park, 84, Druzhby str., Kosiv, 78600, Ukraine

Abstract

The article is dedicated to the memory of A. Melnyk – a prominent geographer-landscape scientist, researcher of landscapes of the Ukrainian Carpathians and Ukraine in general, long-term head of the Department of Physical Geography and head of the Chornogirsky geographical station of Ivan Franko National University of Lviv. His scientific path and contribution to the general development of the Lviv School of Landscape Studies are analyzed.

Keywords

Anatoliy Melnyk, biography, mountain landscape science, geoeology, landscape research, Lviv School of Mountain Landscape Science, Chornogirsky geographical station

Received: 29 May 2020 / Accepted: 25 June 2020

Львівська географічна школа гірського ландшафтознавства є одним із фундаментальних "стовпів" української географії, збагачення та процвітання якої лежить на плечах кожного дослідника, що працює в царині ландшафтознавства. Безперервний її розвиток є результатом наполегливої праці та самовідданості науковців цієї школи протягом всього їхнього життя, які довічно залишаються у пошані своїх наступників.

Звістка про передчасну смерть професора географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (ЛНУ), одного з найвідоміших і найбільш шанованих представників Львівської школи гірського ландшафтознавства Анатолія Васильовича Мельника, який відійшов у вічність 15 квітня 2020 року, схвилювала всю

географічну спільноту. Відійшов у вічність доктор географічних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри фізичної географії Львівського національного університету імені Івана Франка, видатний ландшафтознавець та істинний польовик, обдарований педагог, доброзичлива й щира Людина. У цей момент географічна спільнота втратила енергійного та завжди молодого в душі науковця, який із великою пошаною згадував своїх "вчителів" та намагався поділитися своїм власним науковим досвідом із колегами та "учнями". Це Людина, яка залишила по собі численні наукові здобутки і все своє життя присвятила науці. Він був знаним дослідником Українських Карпат та їх екологічних проблем, а також питань раціонального природокористування, охорони природи та сталого розвитку регіону. Його

праці мають велике теоретичне і практичне значення та визнані й високо оцінені не тільки на теренах України, але й за її межами.

Анатолій Васильович Мельник народився 30 жовтня 1957 року в селі Новомалин, що на Рівненщині. Початкову освіту здобув у восьмирічній Новомалинській школі, середню – в Острозькій СШ № 1 (Melnyk, 2017). Після закінчення школи та невдалої спроби вступу до Львівського національного університету, деякий час працював слюсарем Острозького районного об'єднання “Сільгосптехніка”, а в період 1975–1977 років проходив військову службу в ракетних військах Радянської армії. Після звільнення в запас успішно вступив до Львівського університету, де й розпочав навчання на підготовчому відділенні, після чого був зарахований на перший курс географічного факультету (Melnyk, 2017). З цього часу й до кінця своїх днів географія стала одним із основних супутників у його житті та інструментом успішної наукової кар'єри.

У 1983 році Анатолій Васильович з відзнакою закінчив навчання та за скеруванням працював на посаді лаборанта при кафедрі фізичної географії, а з 1985 року розпочав свою викладацьку діяльність на посаді асистента. У цей час він активно працював над кандидатською дисертацією на тему “Ландшафтний моніторинг Карпат (на прикладі природних територіальних комплексів Івано-Франківської області)” під керівництвом професора Г. П. Міллера. У 1991 році у Відділенні географії Інституту геофізики імені С. І. Субботіна АН України А. В. Мельник успішно захистив дисертацію і у 1992 році отримав науковий ступінь кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.01 – фізична географія, геофізика і геохімія ландшафтів (Melnyk, 1991). Анатолій Васильович розробив принципи та методичні основи нового прикладного напрямку ландшафтознавства – ландшафтного моніторингу гірських та передгірських територій, а

Анатолій Васильович Мельник (1957–2020)
(Фото О. Ю. Гродзинської, 2007 р.)

також обґрунтував методичні прийоми і програми експедиційних, напівстаціонарних і стаціонарних ландшафтно-моніторингових спостережень і досліджень.

Отримавши кандидатський науковий ступінь та науково-педагогічний досвід, Анатолій Васильович у 1992 році став доцентом (вчене звання доцента присвоєно у 1994 році), а з 2001 року – завідувачем кафедри фізичної географії Львівського національного університету імені Івана Франка. За рік до цього (у 2000 році) в Інституті географії НАН України захистив докторську дисертацію на тему “Еколого-ландшафтознавчий аналіз Українських Карпат” (Melnyk, 2000). Її наукова новизна полягала у поглибленні концепції еколого-ландшафтознавчого аналізу (ландшафтознавчого дослідження екологічних проблем та стану навколишнього природного середовища) шляхом

Професор А. В. Мельник в оточенні колег з кафедри фізичної географії ЛНУ ім. Івана Франка, 2018 р.
(Фото з архіву кафедри фізичної географії)

Професор А. В. Мельник з колегами-географами в Українських Карпатах, 2014 р.
(Фото з архіву кафедри фізичної географії)

розробки актуальної й сьогодні програми та методики еколого-ландшафтознавчих досліджень гірських регіонів за допомогою системи методів аналізу екологічних умов і ситуацій у гірських ландшафтах (Melnyk, 2000). Розроблена Анатолієм Васильовичем методика була апробована на прикладі Українських Карпат та дала змогу досліднику вперше всебічно проаналізувати властивості гірських і передгірських ландшафтів та з'ясувати особливості антропогенного навантаження на природні територіальні комплекси гірської системи й ступінь їх модифікації. За значні наукові досягнення та розробки у 2002 році А. В. Мельнику було присвоєно вчене звання професора (Mukha, 2004; Lavruk, Melnyk, 2013).

У статті, присвяченій 60-ти річчю Анатолія Васильовича, на одне із питань про його життєвий шлях та наукові досягнення він відповів, що саме робота над кандидатською дисертацією під керівництвом проф. Г. П. Міллера (до 1994 р.), наукові пошуки для написання докторської дисертації (до 2001 р.) та керівництво кафедрою фізичної географії ЛНУ імені Івана Франка на посаді її завідувача (з 2001 р.) – є основними етапами у його професійній діяльності (Melnyk, 2017). Він також щиро дякував сім'ї та колегам з кафедри за всебічну підтримку у його науковому становленні та засвідчував важливість і практичне спрямування їх дослідницької діяльності.

Після присвоєння наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальністю фізична географія, геофізика і геохімія ландшафтів, А. В. Мельник став членом спеціалізованої вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка та Київського національного університету імені Тараса Шевченка, науковим редактором ряду фахових видань, рецензентом численних монографій та інших наукових праць. Він також переймався

розвитком в Україні ландшафтознавства як науки, брав активну участь у підготовці та захисті дисертацій молодих географів-ландшафтознавців, рецензував та опонував ряд кандидатських та докторських дисертаційних робіт, що свідчить про його високий науковий рівень та багачий польовий досвід.

Важливе значення для професійного розвитку цього шанованого дослідника-ландшафтознавця мали міжнародні та всеукраїнські конференції, симпозиуми, з'їзди та інші багаточисленні зібрання провідних українських та іноземних географів. Протягом всього свого життя Анатолій Васильович брав активну участь та був доповідачем на численних подібних заходах як на теренах України, так і за її межами. У результаті він налагодив тісні, іноді навіть і товариські стосунки зі знайомими в географічній спільноті колегами-науковцями, а його організаторські здібності сприяли розвитку співпраці кафедри фізичної географії ЛНУ імені Івана Франка із рядом профільних установ та університетів. Свідченням цього є багаторазові відвідування географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка його колегами із Польщі, Німеччини, Грузії та ін.

Переоцінити особистий науковий вклад Анатолія Васильовича Мельника у розвиток Львівської школи гірського ландшафтознавства, ландшафтознавчої науки й української географії загалом дуже складно. Він є автором близько 170 наукових статей, 14 монографій (ще дві монографії готувались до виходу), двох навчальних посібників і низки методичних вказівок до виконання практичних робіт з ландшафтознавства та проходження практик тощо. Він цілісно розробив теоретико-методичні основи ландшафтного моніторингу для Українських Карпат (Melnyk, Miller, 1993; Melnyk, 1999, 2002, etc.). Особливу увагу приділяв удосконаленню

понятійно-термінологічного апарату й теоретичним основам ландшафтознавства та геоecології, розробці критеріїв класифікації гірських ландшафтів та виокремлення природних територіальних комплексів (ПТК) у гірських системах, а також особливостям їх вертикальної диференціації на прикладі Українських Карпат та ін. (Melnyk, 1999, 2000, 2002, 2008a, 2008b, 2014, 2015, etc; Melnyk, Karabiniuk, 2018b.). Також започаткував і застосував на практиці регіональні еколого-ландшафтознавчі дослідження гірських і передгірських територій, які включають детальне вивчення ландшафтно-ї структури, особливостей демографічного та площинного навантаження, поширення екологічно несприятливих фізико-географічних процесів та розробку заходів щодо попередження їх виникнення та розвитку (Melnyk, 1999, 1999, 2000, etc; Melnyk et al., 2009, 2019a, 2019b; Kostiv, Melnyk, 2012; Buriyaniuk, Melnyk, 2015; 2016a; Melnyk, Shpylchak, 2016; Gostiuk, Melnyk, 2017a, 2017b, 2018; Melnyk, Karabiniuk, 2018a, 2018b; etc.).

Серед основних прикладних напрямів роботи Анатолія Васильовича також слід відмітити вивчення сучасного стану та розроблення шляхів оптимізації природоохоронної діяльності в Українських Карпатах, а також дослідження ландшафтних особливостей, екологічної безпеки та цінних природних комплексів у природоохоронних об'єктах гірської системи, таких як: Карпатському національному природному парку, Карпатському біосферному заповіднику, національних природних парках “Сколівські Бескиди”, “Гуцульщина”, “Горгани” та ін. (Melnyk, Vuchynskiy, 2012; Melnyk, Holovchak, 2012; Buriyaniuk, Melnyk, 2016a; Melnyk, Karabiniuk, 2018a; Melnyk et al., 2018; etc). Особливу увагу А. В. Мельник приділяв вивченню сучасного стану та перспектив рекреації й туризму в Українських Карпатах з огляду їхнього впливу на функціонування та розвиток ПТК, а також загальної стабілізації рекреаційно-туристичної діяльності в регіоні (Melnyk, 2009; Buriyaniuk, Melnyk, 2016b; Melnyk, Gostiuk, 2019; etc).

В останні роки свого життя Анатолій Васильович особливу увагу приділяв своїм учням, аспірантам кафедри фізичної географії. Окрім загального підвищення їхнього наукового рівня, протягом всіх років співпраці він також ділився досвідом організації та проведення польових досліджень, у яких безпосередньо брав участь, намагався прищепити любов до гір і навчити розуміти їх та відчувати. Разом зі своїми аспірантами, частина з яких є авторами цієї публікації, останнє десятиліття він присвятив ландшафтному вивченню Сколівських Бескид, Покутських Карпат та інших куточків Українських Карпат, але особливо цікавився Чорногорою. Загалом під керівництвом А. В. Мельника було захищено три кандидатські дисертації, ще дві підготовлено до захисту, а також опубліковано численну кількість досліджень у престижних фахових українських та закордонних виданнях.

Незважаючи на зайнятість, чималі обов'язки, пов'язані із керівництвом кафедрою, Анатолій Васильович організував низку цікавих та необхідних для розвитку сучасного ландшафтознавства експедицій у різні частини Українських Карпат (Чорногора, Сколівські Бескиди, Покутські Карпати), метою яких було вивчення особливостей сучасної ландшафтно-ї організації території, генезису природних територіальних комплексів та характеру їх функціонування й розвитку, а також закономірностей поширення негативних фізико-географічних процесів та ін.

Найрезультативнішими експедиціями останніх років під керівництвом А. В. Мельника були ландшафтно-знімальні експедиції у верхів'я басейну річки Лазещина (північно-західний сектор ландшафту Чорногора у межах Закарпатської області) у листопаді 2015 р. та жовтні 2017 р. Їхньою метою було польове обстеження ПТК і картування сучасної ландшафтно-ї структури верхів'я досліджуваного басейну, встановлення особливостей господарської й рекреаційно-туристичної діяльності та їх впливу на екологічний стан території й розвиток сучасних фізико-географічних процесів. За матеріалами проведених експедицій комплексно проаналізовано чинники формування ПТК та укладено ландшафтну карту у масштабі 1:25 000, уточнено межі висотних місцевостей та стрій і виявлено нові, унікальні для Українських Карпат ландшафтні стрії та урочища (Karabiniuk et al., 2017; Melnyk et al., 2018). Ця та інші експедиції були важливими для Анатолія Васильовича, як і для всіх їх учасників, оскільки вони сприяли науковому зростанню й отриманню досвіду молодими дослідниками, а також науковому розвитку Львівської школи гірського ландшафтознавства в цілому.

Професор А. В. Мельник з аспірантом М. М. Карабінюком у біосферному резерваті “Розточчя”, 2019 р. (Фото Я. В. Марканич)

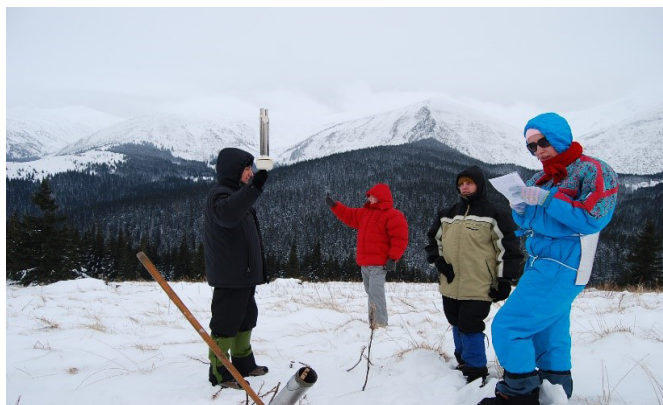

Професор А. В. Мельник проводить обстеження річкового русла під час ландшафтно-знімальної експедиції у верхів'ї басейну р. Лазещина, 2017 р. (Фото М. М. Карабіюка)

Особливе місце у житті Анатолія Васильовича займав добре відомий науковій та студентській географічній спільноті Чорногірський географічний стаціонар (ЧГС) Львівського національного університету імені Івана Франка, який заснований у 1978 році його керівником і наставником Г. П. Міллером. Він розміщений у верхів'ї басейну річки Прут і на сьогодні є одним з основних осередків дослідження Чорногори й Українських Карпат загалом. На цьому славнозвісному стаціонарі А. В. Мельник вперше побував ще за часів своїх студентських років у 1979 році і саме тут розпочалось його повноцінна науково-дослідницька діяльність, оскільки тематика дипломної роботи була пов'язана із фаціальними особливостями ландшафтної структури околиць стаціонару (Melnyk, 2017). Однак основна його робота над розвитком науково-дослідної бази ЧГС розпочалась дещо пізніше. Зокрема, у період з 1994 по 2001 роки Анатолій Васильович був завідувачем та науковим керівником ЧГС (науковим керівником він залишався до кінця життя), у результаті чого відновив та вивів на новий науковий рівень безперервні стаціонарні та напівавтоматизовані режимні метеорологічні, гідрологічні й фенологічні спостереження та

ландшафтно-моніторингові дослідження. Пізніше, будучи завідувачем кафедри фізичної географії та сподвижником польових методів досліджень, він всебічно сприяв ефективному функціонуванню стаціонару та розвитку тут плідної наукової діяльності, систематично його відвідував з метою налагодження й впровадження тут нових напрямів моніторингових спостережень. За його ініціативи та підтримки тогочасного керівництва факультету й університету, у 2004 році на стаціонарі було створено вкрай важливу для подальшого розвитку ЧГС лабораторію ландшафтного моніторингу, яка функціонує й сьогодні та забезпечує повноцінні моніторингові спостереження за функціонуванням і динамікою природних територіальних й аквальних комплексів р. Прут. Він був щиро переконаний в актуальності та перспективності стаціонарних досліджень, тому завжди докладав максимальних зусиль для покращення роботи ЧГС, який у 2017 р за його сприянням був включений у міжнародну мережу довготермінових екологічних досліджень (ELTER).

Особистою заслугою та результатом неабияких організаторських здібностей Анатолія Васильовича також є розвиток Чорногірського географічного

Професор А. В. Мельник з учасниками І-ї зимової польової школи-семінару гірського ландшафтознавства проводить дослідження на пол. Кознеска, 2010 р. (Фото І. С. Гнатяка)

Професор А. В. Мельник з учасниками XIII-ї польової літньої школи-семінару гірського ландшафтознавства на ЧГС, 2019 р. (Фото М. М. Карабінюка)

стаціонару не тільки як наукового осередку, але й як навчальної бази для студентів-географів переважно ЛНУ імені Івана Франка та інших провідних українських університетів. Зокрема, він був ініціатором ідеї та головним організатором надзвичайно цікавих та відомих серед студентства і молодих науковців всеукраїнських польових зимових та літніх шкіл-семінарів гірського ландшафтознавства під назвою “Дослідження станів гірських ландшафтів”, які, починаючи із 2010 року, щорічно проводились на базі ЧГС (Melnyk, 2017).

Загалом під безпосереднім керівництвом Анатолія Васильовича у Чорногорі було проведено тринадцять шкіл-семінарів гірського ландшафтознавства, із яких кожна була присвячена певній тематиці та вирізнялася програмою й особливостями проведення. Важливою частиною кожної з них були наукові доповіді учасників, під час яких представлялись основні результати власних досліджень. Найбільш цікавою для студентів та пізнавальною частиною для всіх учасників шкіл-семінарів гірського ландшафтознавства були й традиційно залишаються польові навчальні екскурсії з ночівлею в наметах, програма яких щорічно видозмінювалася та урізноманітнювалася. Маршрути навчальних екскурсій пролягали по Чорногірському хребті та Горганах.

Особливістю зимових ландшафтних шкіл були систематичні снігомірні знімання у верхів’ї басейну р. Прут. Завдяки такому організаційному підходу учасники не тільки освоювали методику проведення ландшафтно-гідрологічних досліджень, але могли наочно побачити особливості розподілу та зміну властивостей снігового покриву у різних ПТК Чорногори, а також закономірності його висотної

диференціації в Українських Карпатах. Анатолій Васильович розумів цінність таких досліджень, тому завжди і з великим ентузіазмом закликав студентів та інших учасників зимових ландшафтних шкіл до проведення подібних досліджень.

На жаль, останньою в житті Анатолія Васильовича стала XIII польова літня школа-семінар гірського ландшафтознавства, яка відбулась у липні 2019 року. Під час її проведення він був ініціатором та розробником маршруту польової ландшафтної

Професор А. В. Мельник у верхів’ї басейну р. Прут під час снігомірного знімання за програмою IX-ї польової зимової школи-семінару гірського ландшафтознавства, 2016 р. (Фото Л. О. Леськів)

Професор А. В. Мельник з учасниками VII-ї польової зимової школи-семінару гірського ландшафтознавства, 2015 р. (Фото П. М. Шубера)

експедиції у верхів'я басейну р. Чорний Черемош до обсерваторії "Білий Слон" на г. Піп-Іван за участі найбільш кваліфікованих членів школи-семінару. Загальною метою експедиції було вивчення ландшафтної структури головно північно-східного сектору Чорногори у межах верхів'я басейну р. Шибене та її допливу Погорілець, а також уточнення у межах цієї території меж ландшафтних стрій та висотних місцевостей, які у майбутньому повинні були бути враховані при укладанні загальної, але так і незавершеної ландшафтної карти всього масиву. Тому одним із основних завдань його учнів та однодумців з кафедри є довершення цієї багатолітньої справи Анатолія Васильовича, яка є вкрай важливою на шляху пізнання ландшафтів Українських Карпат та особливостей ландшафтної організації Чорногори.

Окрім науково-дослідної та педагогічної діяльності, слід відмітити, що Анатолій Васильович був активним громадським діячем у сфері захисту природи. Зокрема, за його ініціативи у травні 2009

року було організовано й успішно проведено науково-практичну регіональну конференцію "Природні комплекси та екосистеми верхів'я річки Прут: функціонування, моніторинг, охорона", в якій взяли участь чимало представників природоохоронних, наукових та науково-дослідних інституцій (Pryrodni komplekсы..., 2009) України та зарубіжжя. Під час конференції було представлено низку доповідей щодо генезису, сучасної ландшафтної структури, динаміки, функціонування і властивостей ПТК верхів'я басейну р. Прут, а також проблем антропогенного навантаження на природне середовище басейну та його екологічну безпеку, перспективи удосконалення природоохоронної діяльності в Карпатському національному природному парку (Pryrodni komplekсы..., 2009).

Однак найважливішим і найбільш дискусійним питанням для обговорення на конференції був проект створення двох малих гідроелектростанцій (ГЕС), греблі, водосховища та водонапірних трубопроводів (довжиною 3 км) у верхів'ї річки Прут, який міг

Професор А. В. Мельник планує польовий вихід у високогір'я Чорногори під час XIII-ї польової літньої школи-семінару гірського ландшафтознавства, 2019 р. (Фото П. М. Шубера)

Професор А. В. Мельник з учасниками XIII-ї польової літньої школи-семінару гірського ландшафтознавства на початку експедиції у верхів'я р. Чорний Черемош, 2019 р. (Фото з архіву кафедри фізичної географії)

стати значною екологічною загрозою не тільки для басейну річки, але й для Українських Карпат загалом. Цей проект був розроблений всупереч вимогам екологічного законодавства та нормам екологічної безпеки, тому міг принести непоправну шкоду природним територіальним і аквальному комплексам унікального й найвищого в Україні ландшафту – Чорногори, негативно вплинувши на природні особливості їх функціонування й розвитку. За ініціативи Анатолія Васильовича та решти членів оргкомітету, на основі результатів конференції була розроблена ухвала, в якій були визначені основні аргументи стосовно цінності й унікальності природних комплексів верхів'я р. Прут та недоречності тут побудови ГЕС, а також обґрунтовані пов'язані з нею потенційні ризики (Melnyk, 2009b). Також були розроблені рекомендації щодо покращення природоохоронної системи та розвитку загальної стратегії протидії будівництва подібних еколого-небезпечних об'єктів в Українських Карпатах (Melnyk, 2009b). Таким чином, завдяки

оперативному реагуванню наукової спільноти та злагодженій роботі учасників й оргкомітету конференції на чолі з Анатолієм Васильовичем, цей проект не був реалізований, а унікальні ландшафтні комплекси верхів'я басейну р. Прут були збережені. Це є однією із найбільших його заслуг перед Українськими Карпатами, якими він був захоплений. Також А. В. Мельник брав активну участь у проектах створення нових об'єктів природо-заповідного фонду переважно Західного регіону України, а також був співзасновником регіональної громадської організації "Асоціація ландшафтознавства" (Regional..., 1996).

Окрім вище згаданої конференції, головню на базі Чорногірського географічного стаціонару ЛНУ ім. Івана Франка під керівництвом Анатолія Васильовича неодноразово проводилися й інші наукові конференції та семінари, які сприяли розвитку та зміцненню Львівської школи гірського ландшафтознавства на всеукраїнському та міжнародному рівні, яку він очолював. У вересні

Професор А. В. Мельник з учасниками Міжнародного наукового семінару, присвяченого 40-річчю ЧГС ЛНУ ім. Івана Франка у листопаді 2017 року в Чорногорі (біля біологічного стаціонару «Пожижевська» Інституту екології Карпат НАНУ) (Фото Г. С. Савки)

Професор А. В. Мельник в Долімітових Альпах, 2014 р. (Фото М. М. Лаврук)

2014 року під його керівництвом була проведена міжнародна конференція “Ландшафтознавство: стан, проблеми, перспективи”. (Landshaftoznavstvo..., 2014). У ній взяли участь понад 100 учасників, серед яких і видатні українські та іноземні ландшафтознавці та геоекологи провідних університетів і авторитетних профільних установ. Під час конференції доповідачами особливу увагу було приділено саме теоретичним й методологічним аспектам вчення про ландшафти, його історії та ін. На цій конференції Анатолій Васильович представив теоретичні розробки стосовно конкретизації критеріїв виділення та особливостей польового картографування природних територіальних комплексів найнижчого ієрархічного рівня (складних урочищ, простих урочищ, підурочищ та фацій), які є важливими при укладанні великомасштабних ландшафтних карт гірських територій (Landshaftoznavstvo..., 2014).

Не менше цікавим та продуктивним був черговий міжнародний науковий семінар “Проблеми ландшафтознавства в контексті стратегії сталого розвитку та Європейської ландшафтної конвенції”, який також відбувся під безпосереднім керівництвом та організацією А. В. Мельника у листопаді 2017 року на ЧГС й був присвячений 40-річчю його заснування. У роботі наукового семінару, окрім чисельної кількості науковців Львівського національного університету імені Івана Франка, взяли участь знані українські географи різних вищих навчальних та наукових закладів України. Учасниками цього семінару була делегація грузинських географів Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі, які завжди з великою повагою ставилися до Анатолія Васильовича особисто та всієї Львівської школи ландшафтознавства. Їхні близькі відносини зародилися ще за студентських років під час спільних

зимових міжвузівських експедицій в Карпатах, Кримських і Кавказьких горах, які відбувалися під головуючим керівництвом професора Тбіліського університету Миколи Івановича Беручашвілі (Melnyk, 2017). На цьому семінарі та у приватних бесідах були озвучені плани щодо налагодження в майбутньому співпраці між географічним факультетом Львівського та Тбіліського університетів.

Загалом організаторські здібності, професійність та авторитет Анатолія Васильовича сприяли проведенню великої кількості цікавих і продуктивних наукових конференцій, семінарів, польових ландшафтних шкіл, експедицій та ін. Вони відзначалися високим рівнем підготовки та цікавим поєднанням у програмах офіційної науково-довідної частини із екскурсійними та відпочинковими заходами, що забезпечувало їх ефективність та незабутні враження в учасників.

Однак тільки на цьому міжнародна співпраця та науково-дослідна робота Анатолія Васильовича на обмежувалась. Він активно брав участь у міжнародних проектах, зокрема: Агенства США з міжнародного розвитку “Розвиток екологічно-зорієнтованого, сталого туризму та агробізнесу в Україні (Карпатський регіон)”, ЮНЕСКО “Трансформаційні процеси у басейні Верхнього Дністра”, TACIS “Інтегрований розвиток Розточчя”. Також був стипендіатом Німецької служби академічних обмінів (Дюссельдорф, 1993; Мюнстер, 1997), стажувався в університетах Вроцлава (1995), Любліна (1998), Відня (2001) та Бидгоща (2015–2018) й читав лекції в європейських університетах, зокрема у Польщі, Німеччині та Австрії.

Анатолій Васильович був не лише фізико-географом і ландшафтознавцем, а й великим патріотом України та своєї малої Батьківщини –

Новомалина. Про це свідчать не тільки романтичні спогади про дитинство та юнацькі роки у цьому краї (Melnyk, 2017), але й опублікована під спільною редакцією Анатолія Васильовича та його дружини Марії Миколаївни Лаврук (його основної опори та соратника у житті) монографія про природу та історію рідного для нього села (Lavruk, Melnyk, 2013). Ця праця є не тільки результатом клопіткої науково-дослідної роботи й своєрідним вираженням любові та поваги до рідної місцини, але й неабияким науково-краєзнавчим надбанням для Рівненщини та України в цілому.

Також за ініціативою Анатолія Васильовича при кафедрі фізичної географії ЛНУ імені Івана Франка, яку він очолював, було створено географічний збірник “Проблеми гірського ландшафтознавства”, у якому публікувалися наукові праці головно про теоретичні та прикладні аспекти ландшафтознавчих досліджень Українських Карпат та прилеглих територій.

У Львівському національному університеті ім. Івана Франка, в своїй “Alma mater”, А. В. Мельник викладав базові для фізико-географів та їхнього наукового зростання дисципліни, зокрема – “Ландшафтознавство”, “Основи геоєкології”, “Екологічна географія”, “Географічний моніторинг” та ін. Анатолій Васильович умів розглядіти науковий потенціал студентів, зацікавити їх та активно залучити до дослідницької діяльності.

Неможливо оцінити загальний науковий доробок Анатолія Васильовича Мельника у вивченні ландшафтів Українських Карпат і вклад у розвиток українського ландшафтознавства, а також кафедри фізичної географії та Чорногірського географічного стаціонару. Завдяки своїй працьовитості, наполегливості, терпінню й високій професійності він зміцнив та підняв на новий рівень Львівську школу гірського ландшафтознавства та підготував висококваліфікованих дослідників гірських ландшафтів, що знаменує продовження його справи та життєвої філософії “географії через поле”.

Список посилань

- Burianyuk, O. O., Melnyk, A. V. (2015). Landscape zoning of Skole's Beskydy. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 49, 36–46. [Буриянюк, О. О., Мельник, А. В. (2015). Ландшафтне зонування Сколівських Бескид. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*, 49, 36–46]
- Burianyuk, O. O., Melnyk, A. V. (2016a). Landscape structure of Skole's Beskydy. *Physical Geography and Geomorphology*, 1(81), 21–30. [Буриянюк, О. О., Мельник, А. В. (2016a). Ландшафтна структура Сколівських Бескид. *Фізична географія та геоморфологія*, 1(81), 21–30].
- Burianyuk, O. O., Melnyk, A. V. (2016b). Landscape diversity of tourist routes in Skole Beskids. *Journal of Education, Health and Sport*, 6(6), 337–350. [Буриянюк, О. О., Мельник, А. В. (2016b). Ландшафтна різноманітність туристичних маршрутів Сколівських Бескид. *Journal of*

- Education, Health and Sport*, 6(6), 337–350]. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.55696>
- Gostiuk, Z. V., Melnyk, A. V. (2017a). Landscape structure of the Pokutya Carpathians. *Physical Geography and Geomorphology*, 3(87), 38–47. [Гостюк, З. В., Мельник, А. В. (2017a). Ландшафтна структура Покутських Карпат. *Фізична географія та геоморфологія*, 3(87), 38–47]. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2017.3.06>
- Gostiuk, Z. V., Melnyk, A. V. (2017b). Pokutya Carpathians in the system of physical geographic zoning of Ukrainian Carpathian Mountains. *Physical Geography and Geomorphology*, 4(88), 12–21. [Гостюк, З. В., Мельник, А. В. (2017b). Покутські Карпати у системі ландшафтів Українських Карпат. *Фізична географія та геоморфологія*, 4(88), 12–21]. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2017.4.02>
- Gostiuk, Z. V., Melnyk, A. V. (2018). Features of landscape and forest pathology processes differentiation in the Sheshory natural scientific research department (“Hutsulshchnyna” national park). *Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University, series Geology. Geography. Ecology*, 49, 178–189. [Гостюк, З. В., Мельник, А. В. Особливості ландшафтної диференціації лісопатологічних процесів в Шешорському природоохоронному науково-дослідному відділенні національного природного парку “Шуцульщина”. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія Геологія. Географія. Екологія*, 49, 178–189]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2018-49-14>
- Karabiniuk, M. M., Kostiv, L. Ya., Melnyk, A. V., Senychak, D. V., Yaskiv, B. V. (2017). Factors of the formation of the landscape structure of the upper reaches of the Lazeshchena river basin within the limits of Chornogora. *Physical Geography and Geomorphology*, 3(87), 47–67. [Карабінюк, М. М., Костів, Л. Я., Мельник, А. В., Сенічак, Д. В., Яськів, Б. В. (2017). Фактори формування ландшафтної структури верхів'я басейну річки Лазещина в межах Чорногори. *Фізична географія та геоморфологія*, 3(87), 47–67]. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2017.3.07>
- Kostiv, L. Ya., Melnyk, A. V. (2012). Climatic conditions of forested mid-mountains landscapes of riverhead Prut in Chornohora and its recreation rating. *Scientific Bulletin of Chernivtsy University: collection of scientific papers, Geography*, 612-613, 93–97. [Костів, Л. Я., Мельник, А. В. (2012). Кліматичні умови лісистого середньогір'я верхів'я р. Прут у межах Чорногори та їхня рекреаційна оцінка. *Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць, Географія*, 612-613, 93–97].
- Landshaftoznavstvo: stan, problemy, perspektyvy (2014). *Materialy mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi prysvyachenoyi 70-richchyu zasnovannya kafedry fizychnoyi heohrafiyi, 60-richchyu diyal'nosti L'vivs'koyi shkoly landshaftoznavstva, 110-richchyu z dnya narodzhennya profesora K. I. Herenchuka i 80-richchyu z dnya narodzhennya profesora H. P. Millera (24-27 veresnya 2014 r.)*. Lviv: Publishing Center LNU of Ivan Franko. [Ландшафтознавство: стан, проблеми, перспективи (2014): матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 70-річчю заснування кафедри фізичної географії, 60-річчю діяльності Львівської школи ландшафтознавства, 110-річчю з дня народження професора К. І. Геренчука і 80-річчю з дня народження професора Г. П. Міллера (24-27 вересня 2014 р.). Львів: Видав. Центр. ЛНУ ім. Івана Франка.]
- Lavruk, M. M., Melnyk, A. V. (Ed.). (2013). *Novomalyn u*

- prostori i chasi: krayeznavche doslidzhennya volyns'koho sela: monohrafiya*. Kharkiv: Chaika. [Лаврук, М. М., Мельник, А. В. (ред.). (2013). *Новомалин у просторі і часі: краєзнавче дослідження волинського села: монографія*. Харків: Чайка.].
- Melnyk, A. V. (1991). *Landshaftnyj monitoring Karpat (na primere prirodnyh territorial'nyh kompleksov Ivano-Frankovskoy oblasti)*. Candidate of Sciences' thesis. Department of Geography of Institute of Geophysics S. I. Subbotin, Academy of Sciences of Ukraine. Kiev. [Мельник, А. В. (1991). *Ландшафтний моніторинг Карпат (на прикладі природних територіальних комплексів Івано-Франківської області)*: автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. геогр. наук: 11.00.01. Київ].
- Melnyk, A. V., Miller, H. P. (1993). *Landshaftnyy monitorynh*. Kyiv: VIPOЛ. [Мельник, А. В., Міллер, Г. П. (1993). *Ландшафтний моніторинг*. Київ: ВІПОЛ.].
- Melnyk, A. V. (1999). *Ukrainski Karpaty: ekoloholandshaftoznavche doslidzhennia*. Lviv: Publishing Center LNU of Ivan Franko. [Мельник, А. В. (1999). *Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження*: монографія. Львів: Видав. центр. ЛНУ ім. Івана Франка.].
- Melnyk, A. V. (2000). *Ekoloholandshaftoznavchyy analiz Ukrayins'kykh Karpat*. Doctor of Sciences' thesis. Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv. [Мельник, А. В. (2000). *Еколого-ландшафтознавчий аналіз Українських Карпат*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. геогр. наук: 11.00.01. Київ.].
- Melnyk, A. V. (2002). *Osnovy rehional'noho ekoloholandshaftoznavchoho analizu*. Vydannya druhe. Lviv: Publishing Center LNU of Ivan Franko. [Мельник, А. В. (2002). *Основи регіонального еколого-ландшафтознавчого аналізу*. Видання 2-е. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка.].
- Melnyk, A. V. (2008a). *Klaszifikacja geokompleksow Karpat Ukrainkich [Classification of geocomplexes of the Carpathians of Ukraine]*. *Klaszifikacja krajobrazu: Teoria i praktzka. Problemz Ekologii Krajobrazu*, 20, 79–87.
- Melnyk, A. V. (2008b). *Ecological analysis of landscape. Methodology of Landscape Research*, 9, 151–169.
- Melnyk, A. V., Berezyak, V. V. (2008). *Do pytannya rekreatsinyoi otsinky meteorolov lisytoho seredn'ohir'ya Chornohory v baseyni richky Prut [On the issue of recreational assessment of meteorological conditions in the wooded middle mountains of Chornohora in the Prut River basin]*. *Physical Geography and Geomorphology*, 54, 183–186. (In Ukrainian). [Мельник, А. В., Березяк, В. В. (2008). *До питання рекреаційної оцінки метеоумов лісистого середньогір'я Чорногори в басейні річки Прут*. *Фізична географія та геоморфологія*, 54, 183–186].
- Melnyk, A. V. (2009a). *Badania przyrodniczych zasobow turystycznych – perspektywiczny kierunek badań ekologii krajobrazu (na przykladzie Czarnohory) [Research on natural tourism resources - a prospective direction for landscape ecology research (for example, Czarnohora)]*. *Ekologia krajobrazu – perspektywy badawcze i uylitarne. Problemy ekologii krajobrazu*, 23, 2009, 161–166 (In Polish)
- Melnyk, A. V. (Ed.). (2009b). *Ukhvala rehional'noyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi "Pryrodni komplekсы y ekosystemy verkhiv'ya riky Prut: funktsionuvannya, monitorynh, okhorona" (L'viv-Vorokhta, 15–17 travnya 2009 r.) [Resolution of the regional scientific-practical conference "Natural complexes and ecosystems of the upper Prut River: operation, monitoring, protection" (Lviv-Vorokhta, May 15–17, 2009)]*. (In Ukrainian). [Мельник, А. В. (2009b). *Ухвала регіональної науково-практичної конференції "Природні комплекси й екосистеми верхів'я ріки Прут: функціонування, моніторинг, охорона" (Львів-Ворохта, 15-17 травня 2009 р.)*]. Retrieved from: <http://old.geography.lnu.edu.ua/Publik/Konferenc/2009/pdf/uxvala2009.pdf>
- Melnyk, A. V., Shuber, P. M., Shushnjak, V. M., Kostiv, L. Ya, Berezyak, V. V. (2009). *Physical-geographic preconditions, dynamics and consequences of catastrophic flooding of July 2008 in the upper course of Prut River*. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 37, 136–151 (In Ukrainian). [Мельник, А. В., Шубер, П. М., Шушняк, В. М., Костів, Л. Я., Березяк, В. В. (2009). *Фізико-географічні передумови, динаміка та наслідки катастрофічного липневого паводка 2008 року у верхів'ї річки Прут*. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*, 37, 136–151].
- Melnyk, A., Buchynskiy, P. (2012). *Natural territorial complexes of Marmaroshchyna array of Carpathian biosphere reserve and its anthropogenic modifications. Scientific Bulletin of Chernivtsy University: collection of scientific papers. Geography*, 612–613, 112–116 (In Ukrainian). [Мельник, А., Бучинський, П. (2012). *Природні територіальні комплекси Мармарошського масиву Карпатського біосферного заповідника та їхні антропогенні модифікації*. *Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Географія*, 612–613, 112–116].
- Melnyk, A., Holovchak, V. (2012). *Landscape variety of natural reserve "Horgany". Scientific Bulletin of Chernivtsy University: collection of scientific papers. Geography*, 612–613, 117–122 (In Ukrainian). [Мельник, А., Головчак, В. (2012). *Ландшафтне різноманіття природного заповідника "Горгани"*. *Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Географія*, 612–613, 117–122].
- Melnyk, A. V. (2014). *Pol'ove landshaftne kartuvannya: systema terminiv i ponyat' [Field landscape mapping: a system of terms and concepts]*. Lviv: Publishing Center LNU of Ivan Franko (In Ukrainian). [Мельник, А. В. (2014). *Польове ландшафтне картографування: система термінів і понять*. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 92 с.].
- Melnyk, A. V. (2015). *On the question of the classification of the landscapes of the Ukrainian Scarp and the Crimean Mountains. Problems of mountain landscape studies*, 2, 3–9 (In Ukrainian). [Мельник, А. В. (2015). *До питання класифікації ландшафтів Українських Карпат і Кримських гір*. *Проблеми гірського ландшафтознавства*, 2, 3–9].
- Melnyk, A. V., Shpylchak, O. A. (2016). *Landscape basin of the Moloda in the Ukrainian Carpathians. Physical Geography and Geomorphology*, 4(84), 27–35 (In Ukrainian). [Мельник, А. В., Шпильчак, О. А. (2016). *Ландшафти басейну річки Молода (Українські Карпати)*. *Фізична географія та геоморфологія*, 4(84), 27–35]. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2016.4.04>
- Melnyk, A. V. (2017). *Leader of the Lviv School of Landscape Science (to the 60th anniversary of Anatoly Melnyk). Physical Geography and Geomorphology*, 4(88), 146–154. (In Ukrainian). [Мельник, А. В. (2017). *Лідер львівської школи ландшафтознавства (до 60-річчя з дня народження професора Анатолія Мельника)*. *Фізична географія та геоморфологія*, 88(4), 146–154]. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2017.4.21>
- Melnyk, A. V., Karabiniuk, M. M. (2018a). *Natural territorial*

- complexes of the subalpine and alpine highlands of Chornogora (section "Sheshul-Petros"). *Issues of Geography and Geocology*, 3, 56–70 (In Russian). [Мельник, А. В., Карабінюк, Н. Н. (2018a) Природные территориальные комплексы субальпийского и альпийского высокогорья Черногоры (участок "Шешул-Петрос"). *Вопросы географии и геоэкологии*, 3, 56–70].
- Melnyk, A. V., Karabiniuk, M. M. (2018b). Formation factors and criteria of the allocation of high-altitude landscape stage in Chornogora (Ukrainian Carpathians). *Problems of Geomorphological and Paleogeography of the Ukrainian Carpathians and adjacent areas: Scientific Journal*, 8, 24–41 (In Ukrainian). [Мельник, А. В., Карабінюк, М. М. (2018b). Чинники формування та критерії виділення високогірного ландшафтного ярусу в Чорногорі (Українські Карпати). *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій: збірник наукових праць*, 8, 24–41]. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/gpc.2018.08.2012>
- Melnyk, A. V., Karabiniuk, M. M., Kostiv, L. Ya., Senychak, D. V., Yaskiv, B. V. (2018). Natural territorial complexes of the Lazeshchena river basin within the limits of Chornogora. *Physical Geography and Geomorphology*, 2(90), 5–24 (In Ukrainian). [Мельник, А. В., Карабінюк, М. М., Костів, Л. Я., Сенчик, Д. В., Яськів, Б. В. (2018). Природні територіальні комплекси верхів'я басейну річки Лазещина в межах Чорногорі. *Фізична географія та геоморфологія*, 2(90), 5–24]. DOI: <https://doi.org/10.17721/phgg.2018.2.01>
- Melnyk, A. V. Gostiuk, Z. V. (2019). Landscape Background for Tourism and Recreation Development in the Pokutsk Carpathians (Ukrainian Carpathians). *Geography and Tourism*, 7(1), 87–96. DOI: <https://doi.org/10.36122/GAT20190708>.
- Melnyk, A., Grodzynskiy, M., Obodovskiy, O., Buryanyk O. (2019a). Hazardous hydro-meteorological phenomena in the Skole Beskyds National park (Ukrainian Carpathians). *Proceedings of the International Conference of computational Methods in Sciences and Engineering 2019 (ICCMSE-2019)*: AIP Conference Proceedings. Rhodes, 2186(1), 120017-1- 120017-4. DOI: <https://doi.org/10.1063/1.5138048>.
- Melnyk, A., Grodzynskiy, M., Obodovskiy, O., Kostiv, L., Karabiniuk, M., Prytula, R. (2019b). Altitudinal differentiation of snow cover in the north-eastern sector of Chornohora massive in Ukrainian Carpathians. *Proceedings of the International Conference of computational Methods in Sciences and Engineering 2019 (ICCMSE-2019)*: AIP Conference Proceedings. Rhodes, 2186(1), 120018-1-120018-4. DOI: <https://doi.org/10.1063/1.5138049>.
- Mikheli, S. V. (2014). The Lviv centre of landscape studies: history, research areas, schools, individuals. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 48, 48–55 (In Ukrainian). [Міхелі, С. В. (2014). Львівський ландшафтознавчий центр: історія, напрями дослідження, школи, персоналії. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*, 48, 48–55].
- Mukha, B. P. (2004). Kafedra fizychnoji geografiji L'viv's'koho nacionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1944–2004). *Istoriya ta personaliji* [Department of physical geography of Ivan Franko National University of Lviv (1944–2004). History and personalities]. Lviv: Publishing Center LNU of Ivan Franko (In Ukrainian). [Муха, Б. П. (2004). Кафедра фізичної географії Львівського національного університету імені Івана Франка (1944–2004): Історія та персоналії. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 430 с.].
- Pryrodni kompleksi y ekosystemy verkhiv'ya richky Prut: funktsionuvannya, monitorynh, okhorona (2009) [Natural complexes and ecosystems of the upper Prut River: functioning, monitoring, protection]: materialy naukovopraktychnoyi rehional'noyi konferentsiyi do 30-richchya navchal'noyi i naukovoyi diyal'nosti Chornohirs'koho heohrafichnoho statsionaru L'viv's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Franka (Lviv–Vorokhta, May 15–17, 2009). Lviv: Publishing Center LNU of Ivan Franko (In Ukrainian). [Природні комплекси й екосистеми верхів'я річки Прут: функціонування, моніторинг, охорона (2009): матеріали науково-практичної регіональної конференції, присвяченої 30-річчю навчальної і наукової діяльності Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка (15-17 травня 2009 року). Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 324 с.].
- Regional Public Organization "Association of Landscape Studies" (1996). Lviv. [Регіональна громадська організація "Асоціація ландшафтознавства" (1996). Львів]. Retrieved from: <https://opendatabot.ua/c/23973366>
- Shuber, P. M. (2020). Melnyk Anatoliy Vasyliovych. Encyclopedia of modern Ukraine. (In Ukrainian). [Шубер, П. М. (2020). Мельник Анатолій Васильович. Енциклопедія сучасної України]. Retrieved from: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=66249